

Сборник съдебна практика

ОПРЕДЕЛЕНИЕ НА СЪДА (седми състав)

8 януари 2024 година *

„Преюдициално запитване — Член 99 от Процедурния правилник на Съда — Директива 1999/70/ЕО — Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (СЕЕР) — Клауза 5 — Срочни трудови договори в публичния сектор — Последователни договори — Забрана за преобразуване на срочните трудови договори в договори за неопределено време — Преподавателска дейност по невоенни предмети във военни училища“

По дело C-278/23 (Biltena)ⁱ

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд, Италия) с акт от 27 април 2023 г., постъпил в Съда на 28 април 2023 г., в рамките на производство по дело

М.М., в качеството на наследник на М.Р.

срещу

Ministero della Difesa

СЪДЪТ (седми състав),

състоящ се от: F. Biltgen (докладчик), председател на състава, N. Wahl и J. Passer, съдии,

генерален адвокат: M. Szpunar,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, да се произнесе с мотивирано определение в съответствие с член 99 от Процедурния правилник на Съда,

постанови настоящото

* Език на производството: италиански.

ⁱ — Името на настоящото дело е фиктивно. То не отговаря на действителното име на нито една от страните в производството.

Определение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на клауза 5 от Рамковото споразумение за срочната работа, сключено на 18 март 1999 г. (наричано по-нататък „Рамковото споразумение“), приложено към Директива 1999/70/ЕО на Съвета от 28 юни 1999 година относно Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (СЕЕР) (ОВ L 175, 1999 г., стр. 43; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 5, стр. 129).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между М.М., в качеството на наследник на М.Р., и Ministero della Difesa (Министерство на отбраната, Италия) (наричано по-нататък „министерството“) относно последиците, които следва да се изведат от последователното сключване на срочни трудови договори между М.Р. и това министерство през периода 1987—2007 г.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 3 Преамбюлт на Рамковото споразумение гласи във втора алинея:

„Страните по настоящото споразумение приемат, че договори с неопределена продължителност са и ще продължават да бъдат общата форма на трудово правоотношение между работодатели и работници. Те също приемат, че срочните трудови договори отговарят, в определени обстоятелства, на нуждите и на работодателите и на работниците“.
- 4 Съгласно трета алинея от преамбюла на Рамковото споразумение:

„Настоящото споразумение определя общите принципи и минималните изисквания, свързани със срочната работа, приемайки, че тяхното детайлно приложение трябва да отчита реалностите на специфичните национални, секторни и сезонни ситуации. То илюстрира желанието на социалните партньори да създадат обща рамка за осигуряване на равно третиране на работниците на срочен трудов договор, като ги закриля срещу дискриминация и за използване на срочните трудови договори на база, приемлива за работодателите и работниците“.
- 5 Точки 6—8 и 10 от общите положения на Рамковото споразумение имат следното съдържание:
  - „6. като има предвид, че трудовите договори с неопределена продължителност са общата форма на трудови правоотношения и допринасят за качеството на живот на работниците, и подобряват резултатите;
  7. като има предвид, че използването на срочни трудови договори, основаващ[о] се на обективни причини, е начин да се предотврати злоупотребата;

8. като има предвид, че срочните трудови договори са характеристика на заетостта в определени сектори, занятия и дейности, които могат да бъдат подходящи и за работодателите, и за работниците;

[...]

10. като има предвид, че настоящото споразумение препраща към държавите членки и социалните партньори за определянето на реда и условията за прилагането на тези общи принципи, минимални изисквания и разпоредби, като се вземе предвид положението във всяка държава членка и условията в определени сектори и занятия, включително дейностите от сезонен характер“.

6 Клауза 2 от Рамковото споразумение, озаглавена „Приложно поле“, предвижда в точка 1 следното:

„Настоящото споразумение се прилага за работници на срочни трудови договори, които имат трудов договор или трудово правоотношение определени от закон, колективен трудов договор или практика във всяка държава членка“.

7 Клауза 3, точка 1 от Рамковото споразумение гласи:

„По смисъла на настоящото споразумение

1. терминът „работник на срочен трудов договор“ означава лице, което има трудов договор или правоотношение, сключени директно между работодателя и работника, където изтичането на срока на трудовия договор или правоотношение е обусловено от обективни условия, такива като достигане на определена дата, завършване на специфична задача или настъпване на определен[о събитие]“.

8 Клауза 5 от Рамковото споразумение е озаглавена „Мерки за предотвратяване на злоупотребата“ и гласи:

„1. За да предотвратят злоупотреба, която произтича от използването на последователни срочни трудови договори или правоотношения, държавите членки, след консултация със социалните партньори в съответствие с националното законодателство, колективните трудови договори или практика, и/или социалните партньори, когато няма еквивалентни правни мерки за предотвратяване на злоупотребата, въвеждат, по начин, който отчита [нуждите на] специфичните сектори и/или категории работници, една или повече от следните мерки:

- а) обективни причини, които оправдават подновяването на такива договори или правоотношения;
- б) максималната обща продължителност на последователните срочни трудови договори или правоотношения;
- в) броят на подновяванията на такива договори или правоотношения.

2. Държавите членки след консултация със социалните партньори и/или социалните партньори, когато е подходящо, определят при какви условия срочните трудови договори или правоотношения:

- а) се приемат за „последователни“;
- б) се приемат за договори или правоотношения с неопределена продължителност“.

9 Член 2, първа алинея от Директива 1999/70 предвижда:

„Държавите членки въвеждат в сила закони, подзаконови и административни разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива най-късно до 10 юли 1999 г. или осигуряват, най-късно до тази дата, социалните партньори да са въвели необходимите мерки чрез споразумение, като от държавите членки се изисква да предприемат всички необходими мерки, които им позволяват да могат по всяко време да гарантират постигането на наложените от настоящата директива резултати. Те незабавно информират [Европейската комисия] за това“.

Италианското право

10 Член 2, параграф 1 от legge n. 1023 — Conferimento di incarichi a docenti civili per l'insediamento di materie non militari presso scuole, Istituti ed enti della Marina e dell'Aeronautica (Закон № 1023 относно назначаването на цивилни преподаватели за преподаване на невоенни предмети в училища, институти и организации на военноморските и военновъздушните сили) от 15 декември 1969 г. (GURI, бр. 6 от 8 януари 1970 г., стр. 111) в редакцията му, приложима към фактите по спора в главното производство (наричан по-нататък „Закон № 1023/1969“), е гласял:

„Преподаването на невоенни предмети в училищата, институтите и организациите, изброени в член 1, първа алинея, може да бъде осигурено чрез годишни договори с назначен персонал измежду преподавателите от щатния или нещатния персонал в държавни институти и училища, след разрешение от Министерството на държавното образование, както и измежду редови, административни и военни магистрати и граждански служители на държавната администрация на активна служба или с назначен персонал извън държавната администрация. Щатните преподаватели, които предлагат посоченото в член 1 обучение за целия график на курса, могат също да бъдат командирани“.

11 Член 2, параграф 2 от този закон е предвиждал, че критериите и процедурите за подбор на преподаватели и за определяне на възнаграждението трябва да се определят с министерска заповед.

12 Закон № 1023/1969 е отменен с член 2268, параграф 1, точка 629 от decreto legislativo n. 66 sul Codice dell'ordinamento militare (Законодателен декрет № 66 относно Кодекс на въоръжените сили) от 15 март 2010 г. (GURI, бр. 106 от 8 май 2010 г.) (наричан по-нататък „Законодателен декрет № 66/2010“).

13 Съгласно член 1531, параграф 1 от Законодателен декрет № 66/2010 относно възлагането на длъжности на цивилни преподаватели в училищата, институтите и организациите на въоръжените сили обаче продължава да е възможно да се възлагат длъжности за преподаване на невоенни предмети посредством годишни договори, сключени с външен за държавната администрация персонал.

14 Член 1 от Decreto ministeriale — Conferimento di incarichi a docenti civili per l'insegnamento di materie non militari presso scuole, istituti ed enti della Marina e dell'Aeronautica (Министерско постановление относно назначаването на цивилни преподаватели за преподаване на невоенни предмети в училища, институти и организации на

военноморските и военновъздушните сили) от 20 декември 1971 г. (GURI, бр. 322 от 15 декември 1973 г., стр. 8211, наричано по-нататък „Министерско постановление от 1971 г.“), прието в изпълнение на Закон № 1023/1969, гласи:

„Преподаването на невоенни предмети в училищата, институтите и организациите на военноморските и военновъздушните сили, посочени в закон [№ 1023/1969], може да бъде осигурено чрез годишни договори с назначен персонал измежду преподавателите от щатния или нещатния персонал в държавни институти и училища, след разрешение от Министерство на държавното образование, както и измежду редови, административни и военни магистрати и граждански служители на държавната администрация на активна служба или с назначен персонал извън държавната администрация. Щатните преподаватели, които предлагат посоченото в закон [№ 1023/1969] обучение за целия график на курса, могат също да бъдат командирани“.

15 Съгласно член 4 от това министерско постановление предвиденото възнаграждение се намалява с една трета за второто назначение, възложено на преподавател извън държавната администрация.

16 Член 6 от посоченото министерско постановление е гласял:

„Назначеният персонал извън държавната администрация, който е назначен за цялата учебна година, има право, само за периода на действително положен труд, на допълнителни надбавки и обезщетения за пенсиониране, социално осигуряване и помощи, предвидени за преподавателите, назначени в институти и училища, подчинени на Министерство на държавното образование“.

17 Член 7 от същото министерско постановление е гласял:

„Назначенията на преподаватели се извършват за максимален период от една учебна година“.

18 Министерското постановление от 1971 г. е отменено по силата на член 2269, параграф 1, точка 204 от Законодателен декрет № 66/2010.

19 Член 1 от Законодателен декрет № 368 — Attuazione della direttiva 1999/70/EO relativa all'accordo quadro sul lavoro a tempo determinato concluso dall'UNICE, dal CEEP e dal CES (Законодателен декрет № 368 за транспониране на Директива 1999/70/EO относно рамковото споразумение за срочната работа, сключено UNICE, CEEP и ETUC) от 6 септември 2001 г. (GURI, бр. 235 от 9 октомври 2001 г.), в редакцията му, приложима към фактите по спора в главното производство (наричан по-нататък „Законодателен декрет № 368/2001“), е предвиждал общо възможността за определяне на срок на продължителността на трудов договор по технически, производствени, организационни причини или при заместване.

20 Член 4 от този законодателен декрет е гласял:

„1. Със съгласието на работника срочен трудов договор може да бъде продължен само ако първоначално определеният срок на договора е под три години. В този случай продължаването се допуска еднократно, при условие че се дължи на обективни причини и се отнася за същата дейност, за която е бил сключен срочният договор. Единствено при

тази хипотеза общата продължителност на срочното правоотношение не може да надвишава три години.

2. Работодателят носи тежестта да докаже наличието на обективни причини за евентуално удължаване на срока“.

21 Съгласно член 5, параграф 4 от посочения законодателен декрет:

„При две последователни срочни назначения, без прекъсване, трудовото правоотношение се смята за безсрочно от датата на сключване на първия договор“.

22 Съгласно член 36 от Законодателен декрет № 165 — *Norme generali sull'ordinamento del lavoro alle dipendenze delle amministrazioni pubbliche* (Законодателен декрет № 165 относно общи правила за организацията на работата в публичната администрация) от 30 март 2001 г. (редовна притурка към GURI, бр. 106 от 9 май 2001 г.) в редакцията му, приложима към фактите по спора в главното производство:

„1. За задоволяване на своите текущи нужди публичните администрации наемат лица на работа изключително чрез сключване на трудови договори за неопределено време [...]

2. За задоволяване на своите временни и извънредни нужди публичните администрации могат да използват гъвкавите форми на договаряне за назначаване и полагане на труд от служителите, предвидени в Гражданския кодекс и в законите относно трудовите правоотношения в предприятието [...].

[...]

5. Във всички случаи нарушаването от страна на публичните администрации на императивните разпоредби относно назначаването или полагането на труд от работници не може да води до възникване на трудови правоотношения за неопределено време с тези публични администрации, като това не засяга отговорността и санкциите, които администрациите могат да понесат. Заинтересованият работник има право на обезщетение за вредите, произтичащи от полагането на труд в нарушение на императивни разпоредби [...].

[...]“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

23 От 1987 г. до 2007 г. M.R. е преподавал електроника и телекомуникации, които са невоенни предмети, в *Aeronautica Militare* (военновъздушните сили, Италия) по силата на срочни трудови договори, подновявани първоначално от година на година, а от 2004 г. — от семестър на семестър.

24 След изтичането на последния му срочен договор той предявява иск срещу министерството пред *Tribunale di Roma* (Районен съд Рим, Италия), с който иска сключването на посочените срочни трудови договори да бъде обявено за незаконосъобразно и да му бъде изплатено обезщетение за вреди.

- 25 Тази юрисдикция уважава иска и обявява за незаконосъобразни срочните трудови договори, сключени след датата на влизане в сила на Законодателен декрет № 368/2001, с мотива че в тези договори не са посочени причини от техническо, организационно, производствено естество или такива, свързани със заместване, които могат да обосноват определения срок на тези договори. Освен това той осъжда министерството да заплати на M.R. обезщетение за вреди в размер на трудови възнаграждения за петнадесет месеца.
- 26 Министерството подава въззивна жалба срещу решението на Tribunale di Roma (Районен съд Рим) пред Corte d'appello di Roma (Апелативен съд Рим, Италия), като изтъква, че между страните е съществувало трудово правоотношение на самостоятелна заетост, а не трудово правоотношение между работник и работодател, поради което Законодателен декрет № 368/2001 не намира приложение. Според това министерство делото по главното производство се урежда от разпоредбите на Закон № 1023/1969 и на министерското постановление от 1971 г., които позволяват на преподаватели извън държавната администрация да се възлага годишно преподаване.
- 27 Corte d'appello di Roma (Апелативен съд Рим) потвърждава първоинстанционното решение, що се отнася до наличието на трудово правоотношение на работник и работодател между M.R. и министерството, по-специално поради договорните разпоредби относно предоставянето на тринадесетото месечно възнаграждение, платения отпуск, обезщетенията при уволнение, семейните надбавки, както и относно плащането на социалноосигурителни вноски. Той обаче отменя това решение в останалата му част, като приема, че разглежданото в главното производство положение се урежда от специални правила, основани на особеното естество на училищата на военноморските и военновъздушните сили, както и на специфичната компетентност на преподавателите извън държавната администрация, които работят в тези училища.
- 28 M.R. подава касационна жалба срещу решението на Corte d'appello di Roma (Апелативен съд Рим) пред запитващата юрисдикция, Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд, Италия).
- 29 Последната юрисдикция припомня, че съгласно собствената ѝ практика трудовото правоотношение с персонал извън държавната администрация въз основа на годишни договори има характер на трудово правоотношение между работник и работодател.
- 30 Що се отнася до незаконосъобразното сключване на последователни срочни трудови договори, запитващата юрисдикция припомня, че в случай на злоупотреба със срочни трудови договори работникът или служителят има право само на обезщетение за претърпените вреди по силата на член 36, параграф 5 от Законодателен декрет № 165 от 30 март 2001 г. в редакцията му, приложима към фактите по спора в главното производство, тъй като преобразуването на срочните трудови договори в трудови договори за неопределено време е забранено от тази разпоредба, която Съдът е приел в решението си от 7 март 2018 г., Santoro (C-494/16, EU:C:2018:166), за съвместима с правото на Съюза.
- 31 Независимо от факта, че Съдът вече е постановил няколко решения относно сключването на срочни договори в публичната администрация, сред които по-специално решения от 4 юли 2006 г., Adeneler и др. (C-212/04, EU:C:2006:443), от 7 септември 2006 г., Marrosu и Sardino (C-53/04, EU:C:2006:517), от 8 септември 2011 г., Rosado Santana (C-177/10, EU:C:2011:557), от 26 ноември 2014 г., Mascolo и др. (C-22/13, C-61/13—C-63/13 и C-418/13,

EU:C:2014:2401), и от 25 октомври 2018 г., Sciotto (C-331/17, EU:C:2018:859), запитващата юрисдикция счита за необходимо да постави въпрос на Съда, тъй като според нея съществува съмнение относно тълкуването на клауза 5 от Рамковото споразумение по отношение на военните училища, институти и организации.

32 При тези обстоятелства Corte suprema di cassazione (Върховен касационен съд) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

1. Трябва ли клауза 5 [...] от Рамковото споразумение [...] да се тълкува в смисъл, че не допуска национално законодателство като италианското, съдържащо се в член 2, параграф 1 от Закон [№ 1023/1969] и член 1 от Министерско постановление [от 1971 г.], което предвижда годишни назначения (по смисъла на член 7 от Министерско постановление [от 1971 г.] „за максимален период от една учебна година“) за преподаване на невоенни предмети в училища, институти и организации на военноморските и военновъздушните сили, на цивилен персонал извън държавната администрация, без да се предвижда посочване на обективни причини, които да обосновават подновяването на тези назначения (изрично предвидено в член 4 от посоченото министерско постановление, което предвижда намаление на възнаграждението за второто назначение), максимална обща продължителност на срочните договори и максимален брой подновявания, и без да се предвижда възможност тези преподаватели да получат обезщетение за евентуално претърпените вреди в резултат на такова подновяване, при липса освен това на постоянни места за преподаватели в тези училища, на които те да бъдат назначени?
2. Представяват ли обективни причини по смисъла на клауза 5, точка 1 [от Рамковото споразумение] организационните нужди на системата от институти, училища и организации на военноморските и военновъздушните сили, които могат да направят съвместима със законодателството на Европейския съюз посочената по-горе италианска правна уредба, която при назначения на преподавателски персонал, който е външен спрямо посочените военни институти, училища и организации, не установява условия за прибягване до временна заетост в съответствие с Директива [1999/70] и с приложеното към нея рамково споразумение и не предвижда право на обезщетение за вреди?“.

По преюдициалните въпроси

- 33 Съгласно член 99 от Процедурния правилник, когато отговорът на преюдициален въпрос се налага недвусмислено от съдебната практика или отговорът на такъв въпрос не оставя място за разумно съмнение, Съдът може във всеки един момент да се произнесе с мотивирано определение по предложение на съдията докладчик и след изслушване на генералния адвокат.
- 34 Тази разпоредба следва да се приложи в рамките на настоящото дело.
- 35 С двата си въпроса, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи, от една страна, дали клауза 5 от Рамковото споразумение трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която изключва цивилния персонал, на който е възложено преподаването на невоенни предмети във военните училища, от прилагането на правилата, целящи санкциониране на злоупотребата с последователни срочни трудови договори, и от друга страна, дали организационните

- изисквания на тези училища могат да се квалифицират като „обективни причини“, оправдаващи подновяването на такива договори по смисъла на клауза 5, точка 1, буква а) от Рамковото споразумение.
- 36 Най-напред следва да се отбележи, че от самия текст на клауза 2, точка 1 от Рамковото споразумение е видно, че неговото приложно поле трябва да се схваща широко, доколкото то най-общо включва „работници на срочни трудови договори, които имат трудов договор или трудово правоотношение[,] определени от закон, колективен трудов договор или практика във всяка държава членка“. Освен това определението на понятието „работник на срочен трудов договор“ по смисъла на Рамковото споразумение, съдържащо се в клауза 3, точка 1 от същото, обхваща всички работници, независимо от това дали работодателят, с когото те са обвързани, е в публичния, или в частния сектор (решение от 13 януари 2022 г., MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 69 и цитираната съдебна практика).
- 37 Доколкото не изключва от обхвата си никой определен сектор, Рамковото споразумение следователно се прилага и в сектора на образованието, предоставяно в публичните учебни заведения (решение от 13 януари 2022 г., MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 70 и цитираната съдебна практика).
- 38 В конкретния случай запитващата юрисдикция изрично посочва, че правоотношенията, установени с цивилния персонал, назначен за преподаването на невоенни предмети във военните училища, институти и организации на военноморските и военновъздушните сили, са трудови правоотношения между работник и работодател. От това следва, че работник като M.R. попада в приложното поле на Рамковото споразумение.
- 39 Що се отнася до клауза 5 от Рамковото споразумение, следва да се припомни, че тя е насочена към постигането на една от преследваните от него цели, а именно да се ограничи последователното използване на срочни трудови договори или правоотношения, които се считат за възможен източник на злоупотреби във вреда на работниците, като се предвидят известен брой разпоредби за минимална закрила, чието предназначение е да предотврати поставянето на работниците в несигурно положение (вж. по-специално решения от 25 октомври 2018 г., Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 30 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 76 и цитираната съдебна практика).
- 40 Всъщност от втората алинея от преамбюла на Рамковото споразумение и от точки 6—8 от неговите общи положения следва, че стабилната заетост е предвидена в полза на работниците като основен елемент от тяхната закрила, докато само при наличието на определени обстоятелства срочните трудови договори могат да отговарят на нуждите както на работодателите, така и на работниците (вж. по-специално решения от 25 октомври 2018 г., Sciotto, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 31 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 77 и цитираната съдебна практика).
- 41 Така клауза 5, точка 1 от Рамковото споразумение задължава държавите членки с цел предотвратяване на злоупотребите при използването на последователни срочни трудови договори или правоотношения да приемат ефективно и задължително най-малко една от изброените в нея мерки, когато вътрешното им право не предвижда еквивалентни правни мерки. Така изброените в точка 1, букви а)—в) от тази клауза мерки, три на брой, са

- свързани съответно с обективни причини, които оправдават подновяването на такива трудови договори или правоотношения, с максималната обща продължителност на тези последователни срочни трудови договори или правоотношения и с максималния брой на подновяванията им (вж. по-специално решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 32 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 78 и цитираната съдебна практика).
- 42 В това отношение държавите членки разполагат със свобода на преценка, тъй като могат да избират дали да прибегнат до една или няколко от мерките, предвидени в клауза 5, точка 1, букви а)–в) от Рамковото споразумение, или да приложат съществуващи еквивалентни правни мерки. По този начин клауза 5, параграф 1 от Рамковото споразумение определя обща цел за държавите членки, изразяваща се в предотвратяване на подобни случаи на злоупотреба, като същевременно им предоставя свобода на избор по отношение на начините за нейното постигане, стига да не поставят под въпрос целта или полезното действие на Рамковото споразумение (вж. в този смисъл по-специално решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 33 и 34 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 79 и цитираната съдебна практика).
- 43 Както следва от клауза 5, точка 1 от Рамковото споразумение и в съответствие с третата алинея от преамбюла, както и с точки 8 и 10 от общите му положения, при прилагането на това рамково споразумение държавите членки имат възможност, доколкото това е обективно оправдано, да отчитат специфичните потребности, свързани с конкретните сектори на дейност и/или съответните категории работници (вж. по-конкретно решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 35 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 80 и цитираната съдебна практика).
- 44 Освен това клауза 5 от Рамковото споразумение не предвижда конкретни санкции, в случай че все пак бъдат констатирани злоупотреби. В такъв случай националните органи следва да приемат мерки, които трябва да бъдат не само пропорционални, но и достатъчно ефективни и възпиращи, за да гарантират пълната ефикасност на нормите, приети в приложение на Рамковото споразумение (решение от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 81 и цитираната съдебна практика).
- 45 Наистина, следва да се припомни, че Съдът е приел по същество, че е възможно правна уредба, предвиждаща императивна правна норма, според която при злоупотреба с използването на срочни трудови договори последните се преобразуват в трудови правоотношения за неопределен срок, да съдържа мярка за ефективното санкциониране на подобни злоупотреби (решение от 8 май 2019 г., *Rossato и Conservatorio di Musica F. A. Vonporti*, C-494/17, EU:C:2019:387, т. 40 и цитираната съдебна практика).
- 46 При все това клауза 5 от Рамковото споразумение не съдържа общо задължение за държавите членки да предвидят преобразуването на срочните трудови договори в договори за неопределено време. Всъщност клауза 5, точка 2 от Рамковото споразумение по принцип оставя на държавите членки грижата да определят условията, при които срочните трудови договори или правоотношения се приемат за договори за неопределено време. От това следва, че Рамковото споразумение не конкретизира при какви условия

- могат да се използват договори за неопределено време (вж. по-специално решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 59 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 82 и цитираната съдебна практика).
- 47 Така, за да може национална правна уредба като разглежданата по главното производство, която забранява преобразуването на поредица от срочни трудови договори в трудов договор за неопределено време, да бъде сметена за съвместима с Рамковото споразумение, във вътрешния правов ред на съответната държава членка трябва да има друга ефективна мярка, за да се избегне и евентуално да се санкционира злоупотребата при използването на последователни срочни трудови договори (вж. по-специално решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 60 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 83 и цитираната съдебна практика).
- 48 Освен това държавите членки не са длъжни при злоупотреба с използването на срочни трудови договори да предвиждат кумулиране на мерки в смисъл, че право на обезщетение да се прибавя към преобразуването на срочното трудово правоотношение в трудово правоотношение за неопределено време (вж. в този смисъл решение от 8 май 2019 г., *Rossato и Conservatorio di Musica F. A. Bonporti*, C-494/17, EU:C:2019:387, т. 41 и 45).
- 49 Що се отнася до поправянето на претърпяната вреда като мярка, която действително санкционира злоупотребата при използването на срочни трудови договори, принципът на такова поправяне на вредите и принципът на пропорционалност изискват от държавите членки да предвидят подходящо поправяне на вредите, което е по-голямо от чисто символично обезщетение, но не надхвърля пълното възстановяване на тези вреди (вж. в този смисъл решение от 8 май 2019 г., *Rossato и Conservatorio di Musica F. A. Bonporti*, C-494/17, EU:C:2019:387, т. 42 и 43).
- 50 Освен това Съдът е постановил, че клауза 5 от Рамковото споразумение трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, която, от една страна, не санкционира злоупотребата с последователни срочни трудови договори от страна на работодател от публичния сектор с изплащането на засегнатия работник или служител на обезщетение, с което да се компенсира липсата на преобразуване на срочното трудово правоотношение в трудово правоотношение за неопределено време, но от друга страна, предвижда плащането на обезщетение от 2,5 до 12 последни месечни брутни трудови възнаграждения на посочения работник или служител, като е възможно последният да бъде и напълно обезщетен за вредата, ако докаже, че е загубил възможности за работа, стига тази правна уредба да е придружена от ефективен и възпиращ санкционен механизъм, което трябва да се провери от запитващата юрисдикция (решение от 7 март 2018 г., *Santoro*, C-494/16, EU:C:2018:166, т. 54).
- 51 Ето защо, ако в случая се установи, че е в разглежданата в главното производство национална правна уредба не е заложен никаква друга ефективна мярка, за да се предотвратят и санкционират евентуално установените злоупотреби спрямо въпросния преподавателски персонал, това положение може да накърни целта и полезния ефект на клауза 5 от Рамковото споразумение (вж. в този смисъл решение от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 85).

- 52 Накрая, следва да се напомни, че Съдът не следва да се произнася по тълкуването на разпоредби от националното право, тъй като тази задача е поверена на компетентните национални юрисдикции. Все пак, когато се произнася по преюдициално запитване, Съдът може да направи уточнения, от които да се ръководи тази юрисдикция при осъществяваната от нея преценка дали изискванията на клауза 5 от Рамковото споразумение са изпълнени с разпоредбите на приложимата национална правна уредба (вж. в този смисъл решение от 24 юни 2021 г., *Obras y Servicios Públicos и Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, т. 50 и 52).
- 53 От акта за преюдициално запитване е видно, от една страна, че разглежданата в главното производство национална правна уредба позволява назначаването в училищата на военноморските и военновъздушните сили на цивилни преподаватели по невоенни предмети посредством последователни срочни трудови договори, без да предвижда нито едно от предвидените в клауза 5, точка 1, букви б) и в) от Рамковото споразумение ограничения относно максималната продължителност на тези договори или относно броя на подновяванията им, и от друга страна, че сключените в сектора на образованието срочни трудови договори са изключени от приложното поле на националните разпоредби, които позволяват преквалифицирането на такива последователни договори, надхвърлящи определена продължителност, в трудови договори за неопределено време, както и евентуално обезщетение за претърпяната вреда поради липсата на такова преквалифициране.
- 54 При тези обстоятелства следва да се провери дали използването в сектора на преподаването от цивилния персонал на невоенни предмети в училищата на военноморските и военновъздушните сили на последователни срочни трудови договори може да се обоснове с наличието в националното право на обективни причини по смисъла на клауза 5, точка 1, буква а) от Рамковото споразумение, и по-специално дали особеното естество на училищата на военноморските и военновъздушните сили, както и специалните компетенции на назначените в тези училища преподаватели може да представляват такава обективна причина.
- 55 Всъщност, както следва от точка 7 от общите съображения на Рамковото споразумение, подписалите го страни всъщност приемат, че използването на срочни трудови договори, основаващо се на „обективни причини“, е начин за предотвратяване на злоупотребата (вж. по-конкретно решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 38 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 92 и цитираната съдебна практика).
- 56 Що се отнася до понятието „обективни причини“ по смисъла на клауза 5, точка 1, буква а) от Рамковото споразумение, то трябва да се схваща като отнасящо се до точни и конкретни обстоятелства, които характеризират определена дейност и поради това могат да обосноват в този особен контекст използването на последователни срочни трудови договори. Тези обстоятелства могат да произтичат по-специално от особеното естество на задачите, за чието осъществяване са сключени тези договори, и от присъщите характеристики на задачите или евентуално от преследването на законна цел, свързана със социалната политика на държава членка (вж. по-специално решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 39 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 93 и цитираната съдебна практика).

- 57 За сметка на това национална правна уредба, която просто разрешава по общ и абстрактен начин чрез законови или подзаконови правни норми използването на последователни срочни трудови договори, не отговаря на изискванията, посочени в предходната точка. Всъщност такава правна уредба не позволява да се изведат обективни и прозрачни критерии, за да се провери дали подновяването на такива договори действително отговаря на реална потребност, дали може да постигне преследваната цел и дали е необходимо за постигането ѝ. Следователно такава правна уредба създава реална опасност от злоупотреба с този вид договори и поради това не е съвместима с целта и полезното действие на Рамковото споразумение (вж. по-конкретно решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 40 и цитираната съдебна практика, и от 13 януари 2022 г., *MIUR и Ufficio Scolastico Regionale per la Campania*, C-282/19, EU:C:2022:3, т. 94 и цитираната съдебна практика).
- 58 Що се отнася по-специално до сектора на образованието, възможно е въвеждането на годишна учебна програма да поражда временни нужди от назначения, поради което временното назначаване на работник, за да се задоволят конкретни временни и специфични нужди на работодателя от персонал, по принцип може да представлява „обективна причина“ по смисъла на клауза 5, точка 1, буква а) от Рамковото споразумение (вж. например решение от 25 октомври 2018 г., *Sciotto* (C-331/17, EU:C:2018:859, т. 47 и цитираната съдебна практика).
- 59 За сметка на това не може да се приеме, че срочните трудови договори могат да бъдат подновявани за целите на постоянното и трайно осъществяване в съответните училища на задачи, които попадат в рамките на обичайната дейност на въпросния сектор.
- 60 В това отношение спазването на клауза 5, точка 1, буква а) от Рамковото споразумение изисква да се провери конкретно дали подновяването на последователни срочни трудови договори или правоотношения има за цел задоволяването на временни нужди и дали национална разпоредба като разглежданата в главното производство всъщност не се използва за задоволяване на свързани с персонала постоянни и трайни нужди на работодателя (в този смисъл вж. по-конкретно решения от 25 октомври 2018 г., *Sciotto*, C-331/17, EU:C:2018:859, т. 50, и от 24 юни 2021 г., *Obras y Servicios Públicos и Acciona Agua*, C-550/19, EU:C:2021:514, т. 63 и цитираната съдебна практика).
- 61 Що се отнася до довода относно особеното естество на училищата на военноморските и военновъздушните сили, следва да се отбележи, че макар обучението по предмети, свързани с чувствителни военни данни, да може да се счита за достойна за конституционна защита цел, от преписката, с която разполага Съдът, все пак не следва по какъв начин преследването на тази цел би изисквало работодателите в сектора на военното образование да наемат само персонал на срочен трудов договор. Всъщност, от една страна, става въпрос за граждански персонал, който е назначен да преподава по невоенни предмети, и от друга страна, при всички случаи изглежда по-удачно, що се отнася до защита на чувствителни данни, да се задържи персонала посредством договори за неопределено време.
- 62 Що се отнася до изискванията относно компетенциите на въпросния персонал, чието назначаване зависи от познания, които са често променливи и разнородни, и за които е необходимо постоянно актуализиране поради развитието на технологиите и на военното

оборудване, използвани в специфичната област, от преписката, с която разполага Съдът, също не следва, че преподаваните от M.R. предмети са били специфични, нито поради каква причина изискваните познания са довели до чисто временна нужда от персонал.

- 63 Тъкмо обратното, изглежда, че различните срочни трудови договори, с които M.R. е бил назначен, са довели до изпълнението на сходни задачи в продължение на много години, при все че с посоченото трудово правоотношение е можело да се задоволи не временна, а напротив, постоянна нужда, като обаче това обстоятелство трябва да се провери от запитващата юрисдикция.
- 64 В това отношение запитващата юрисдикция следва също да провери дали в сектора на военното образование на работниците на срочни трудови договори се предоставя обезщетение при прекратяване на трудовото правоотношение, дали евентуално такова обезщетение е подходящо за предотвратяване и при необходимост за санкциониране на злоупотребите, произтичащи от използването на последователни срочни трудови договори или правоотношения, и дали то може да се квалифицира като „еквивалентна правна мярка“ по смисъла на клауза 5, параграф 1 от Рамковото споразумение.
- 65 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставените въпроси следва да се отговори, че клауза 5 от Рамковото споразумение трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, която изключва цивилния персонал, натоварен с преподаването на невоенни предмети във военните училища, от прилагането на правилата, целящи да санкционират злоупотребата с последователни срочни трудови договори, доколкото тази правна уредба не съдържа друга ефективна мярка, за да се избегне и евентуално да се санкционира злоупотребата при използването на последователни срочни трудови договори. Основания, свързани с организационните изисквания на тези училища, не могат да представляват „обективни причини“, оправдаващи подновяването на такива договори с такъв персонал, натоварен с преподаването на такива предмети, по смисъла на клауза 5, точка 1, буква а) от посоченото рамково споразумение.

По съдебните разноски

- 66 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (седми състав) реши:

Клауза 5 от Рамковото споразумение за срочната работа, сключено на 18 март 1999 г., което се съдържа в приложението към Директива 1999/70/ЕО на Съвета от 28 юни 1999 година относно Рамково споразумение за срочната работа, сключено между Европейската конфедерация на профсъюзите (CES), Съюза на индустриалците в Европейската общност (UNICE) и Европейския център на предприятията с държавно участие (CEEP),

трябва да се тълкува в смисъл, че

не допуска национална правна уредба, която изключва цивилния персонал, натоварен с преподаването на невоенни предмети във военните училища, от прилагането на правилата, целящи да санкционират злоупотребата с последователни срочни трудови договори, доколкото тази правна уредба не съдържа друга ефективна мярка, за да се избегне и евентуално да се санкционира злоупотребата при използването на последователни срочни трудови договори. Основания, свързани с организационните изисквания на тези училища, не могат да представляват „обективни причини“, оправдаващи подновяването на такива договори с такъв персонал, натоварен с преподаването на такива предмети по смисъла на клауза 5, точка 1, буква а) от посоченото рамково споразумение.

Подписи